

láltunk. Június 2-ától a Ny-i körforgalomrész területén már az első nap régészeti objektumokat találtunk. Június 8-án megkezdtük a feltárást, június 26-ig a lehajtó sáv és a körforgalom területén 2030 m²-t tártunk fel. Július 6-án és 7-én egy vezeték fektetése miatt tártunk fel egy kisebb sávot. Július 15–20. között a körforgalom egy eddig meghagyott sávját, majd augusztus 25–29. között a nyomvonalról É-ra lévő, elbontásra kerülő területet tártuk fel. Ebben a három későbbi szakaszban összesen 900 m²-t kutattunk.

A területen egy késő bronzkori, egy kora vaskori, és egy avar kori település összesen 103 objektumát tártuk fel. Nagy többségük az őskorra keltezhető. A késő bronzkori urnamezős kultúra és a kora vaskori Hallstatt-kultúra településének számos gödrét, árkát, cölöplyukát bontottuk ki. A cölöplyukak egy része sorokat alkotott, valamilyen korabeli cölöpszerkezetű épület tartóoszlopainak helyeit jelölték. A gödrök viszonylag gazdag leletanyagot – nagyobb mennyiségű kerámiatöredéket, kevesebb állatcsontot – tartalmaztak.

Két árok valamint három kemence és ezek közös előtérgödre avar kori volt. A lelőhely valószínűleg kapcsolódik a közelben korábban feltárt, M7 és 65. sz. út csomópontja nevű lelőhelyhez.

Munkatársak: Nyári Zsolt, Balla Krisztián, Cserép Tamás és Gál Zoltán technikusok.

MOLNÁR ISTVÁN

464. Sitke határa

(Vas megye) Ó, LT, Ró, Á

2009. június 10-én terepbejárást végeztünk Sitkétől ÉNy-ra, a Kurconi-folyás, vagy Lánka-patak mentén a Kurconi-majortól É-ra. A Kurconi-folyás/Lánka-patak bal partján földmunkát végeztek. A területen agyagot termeltek ki, és hordták el a földet szeméttelép rekultiválása céljából, a gödör helyén pedig halastavat terveztek. A terület a Sárvárról Sitkére vezető úttól É-ra, alig 100 m-re, a Kurconi-majortól (volt Hunyadi Tsz) ÉNy-ra található. A terület egy részén kukorica, többi részén a bányagödör van. Viszonylag jól járható volt a terület, a bányagödör rézsűjét is átnéztük. A lelőhelyek sorozata a Kurconi-folyás/Lánka-patak bal partján található, egymástól viszonylag jól elkülönülnek, mind a terepi adottságokat, mind korukat tekintve.

Kurconi-mező 1. (KÖH 71981): A tervezett halastótól, vagy bányától D-re a Sárvárra vezető úttól É-ra kb. 120 m-re. Többségében Árpád-kori leletanyag került elő.

Kurconi-mező 2. (KÖH 71983): A bányagödör rézsűjében őskori töredékeket találtunk, feltételezhetően a megnyitott gödör Ny-i felében bolygattak meg egy őskori telepet, és a település Ny felé is folytatódik. A Ny-i területen a sűrű növényzet miatt nem lehetett terepet járni. A kerámiatöredékek mellett állatcsontdarabok is előkerültek.

Kurconi-mező 3. (KÖH 71985): A terület É-i, ÉNy-i irányban emelkedik. A bányaterületől É-ra, ÉNy-ra kel-

ta és római kori leletanyag került elő, valamint néhány középkori töredék. A lelőhely Ny-i részén sűrű vetés volt, ez nem járható, de feltételezhető, hogy a lelőhely ezen a területen is folytatódik. A kerámiaanyag mellett egy szürke kovaszilánk is előkerült, valamint néhány tegulatöredéket is megfigyeltünk.

Lánka-rét (KÖH 72011): A terület, melyre egy sárvári lakos bejelentése nyomán mentünk ki, a Sárvárról Sitkére vezető úttól É-ra kb. 700 m-re található. A lelőhelyen, a terület D-i részén egy mély, frissen ásott gödröt találtunk, melynek hányójából is került elő leletanyag. A lelőhely a Kurconi-folyás/Lánka-patak K-i partján található, a leletek nagyrészt a patakhoz közel, a széles völgytalpon, egy alacsonyabb térszínen kerültek elő. Szórványos leleteket találtunk ettől É-ra egy kisebb dombhajlat közelében, a lelőhely központjától alig 100 m-re. A földút kettévágja a lelőhelyet. A földúttól Ny-ra a patakhoz közelebb eső területen került elő több leletanyag. Több helyen figyeltünk meg leletsűrűsödést. Innen került elő egy őrlőkő is.

A most gyűjtött leletanyag nagy része jellegtelen őskori töredék. A leletbejelentő által gyűjtött anyag alapján azonban feltételezhető, hogy a késő bronzkori halomsíros kultúra telepének nyomai kerültek elő. Emellett néhány római perem- és oldaltöredék, valamint szórvány késő középkori kerámia is mutatkozott. A kerámiatöredékek mellett egy nagyméretű őrlőkő, és szentgáli valamint teveli kovaszilánk is került elő.

A leletanyag a Savaria Múzeum Régészeti Gyűjteményébe került: Gy.2009.23.1–2009.26.1.

Munkatársak: Pap Ildikó Katalin régész, Derdák Ferenc geodéta, Kőszegi Ádám régésztechnikus, Czöndör János.

FARKAS CSILLA

465. Sokorópátka határa

(Győr-Moson-Sopron megye) R, B, Ró, Kö

A Kajárpéc–Sokorópátka között tervezett műút (0+000–3+820 km-szelvény) nyomvonalán 2009. január 9-én végeztünk terepbejárást. A két települést összekötő út a Bőtorok-völgyben halad, ez mindig természetes útvonalaként szolgált a nehezen járható Sokorói-dombságon keresztül. Ebből következően a völgy két szája régészetiileg igen frekventált. A nyomvonaltervek összesen öt régészeti lelőhelyet érintenek, melyek közül négy volt eddig ismert a nyilvántartás számára.

Dobogó (KÖH 33166): A patak kanyarulatában egy magas domb található, ezen a gázos parlag ellenére is igen sok leletet gyűjtöttünk, főleg római kori és középkori anyagot. A leletek egészen a patak partjáig terjedtek. Felfelé egészen a Markó útig találtunk leleteket, attól É-ra azonban a sűrű erdő kutathatatlan volt. A domb K-i, patak felé lejtő oldalán a sűrű erdei aljnövényzet nem tett lehetővé vizsgálgóást, a mélyút bevágásában viszont egy patocsos objektum beásása volt látható. A lelőhely tehát összefügg a KÖH 33164

(Markó út) és a KÖH 34003 (Pincehely) lelőhelyekkel, ill. valószínűleg erre a területre vonatkoznak a KÖH 33170, 33171 lelőhelyek is.

Faluhely-alsó (KÖH 33161): A korábbiakban már ismertté vált középkori faluhely területén fiatalos erdő található, a sűrű erdei aljnövényzet nem tett lehetővé vizsgálódást.

Faluhely-felső (KÖH 33168): A területrészt a jó megfigyelési viszonyok között sikerült bejárni, és megállapíthattuk, hogy a lelőhely a korábban ismertnél jóval nagyobb kiterjedésű D-i és K-i irányban. Déli irányban az úttól D-re is intenzíven találtunk késő bronzkori (urnamezős) és kevesebb rézkori, ill. középkori leletanyagot a patak melletti dombháton. Keleti irányban szórványosabban, de ugyancsak megfigyelhetők a leletek.

STIBRÁNYI MÁTÉ

466. Solt, Lapis-hát (KÖH 63914)

(Bács-Kiskun megye) Sza

A Sákör-csatorna szélesítését célzó beruházás megkezdése előtt 2009. március 3-án helyszíni bejárást végeztünk a Sákör-csatorna mentén. A bejárás során azt tapasztaltuk, hogy a csatorna partjának kivételével a terület jól járható, mivel a csatorna mellett az É-i oldalon egészen a Dunáig művelt szántók találhatók. A csatorna D-i oldalán is hasonló a helyzet, csupán az utolsó kb. 500 m nem vizsgálható, ahol fás-erdős a terület. A helyszíni szemle során a csatorna D-i oldalán, az 51. sz. út közelében, egy É-D-i irányú, a környezetéből jól kiemelkedő háton szarmata edénytöredékeket találtunk. A cserepeket kb. 100×100 m-es körzetben gyűjtöttük, rossz látási viszonyok között, mivel a területet változó sűrűségben vetés borította.

Munkatársak: Mészáros Mónika, V. Székely György régészek, Vida Ágnes adattáros.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

467. Solt, Solti-Duna (KÖH 60480)

(Bács-Kiskun megye) Kú

2009. február 5-én helyszíni szemlét végeztünk azon a Duna-szakaszon, ahol kotrás során hajót találtak, s erről a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesítették. A rendelkezésünkre álló adatok, valamint a parton horgászó emberek elmondásai alapján könnyen azonosítottuk a helyszínt. A területen homokot kotortak parton álló markolók segítségével. A hajó előkerülési helyét GPS-el bemértük. A parton, egy félretolt homokdomb tetején megtaláltuk a famaradványokat is. A lelőhely a Solti-Duna egykori medrében található.

A telepvezető elmondása szerint a hajóroncs két darabba volt törve középen, a víz felé eső vége rézsútosan emelkedett (ezt kapta el a markoló). Maga a hajótest hegyes végű, öblösödő volt. A part felőli töredék egyben

van, jó állapotú, homokkal visszatakarták. Hosszát 20 méteresre becsülték.

A parton a deszkák, gerendák rendszer nélkül hevertek egymáson. Első ránézésre is el lehetett különíteni a vastag palánkokat és a négyzetes keresztmetszetű bordákat. A maradványok tölgyből származnak, és jó megtartásúak. Annak ellenére, hogy a hajót eredeti formájában nem tudtuk tanulmányozni, egyértelműen azonosítani tudtuk a hajó fajtáját: lapos fenekű dereglye. A 40 cm körüli szélességű, 10–12 cm vastag pallók a hajófenék deszkái lehettek. A palánkot egyértelműen 20 cm körüli hosszúságú kovácsoltvas szögekkel erősítették össze a bordákkal. Két esetben megfigyeltük a palánk hosszirányú toldását. Egyik esetben egyszerű átlapolást (a palló vastagságának felét lefaragták, ide szögelték a következő deszka végét), egy másiknál ferde átlapolást (ebben az esetben a deszka végénél rézsútosan is elvágta hosszirányba a palánkot). Ez utóbbi a késő középkori, vagy török kori Madocsa 1. roncsra emlékeztet. Kevés iszkábát találtunk. Az egyetlen, jól értelmezhető esetben az iszkábák a hajószög hegyének kibukkanási oldalán voltak. Amennyiben a hajószöveget szokásos módon a test külső oldala felől verték be, akkor itt a tömítés a test belsejében volt (Madocsánál ez kívül jellemző, belül csak helyenként fordul elő). A bordák még érdekesebbnek mutatkoztak: egyetlen L alakú bordát sem találtunk. Ahol megfigyeltük a bordák végét (3 alkalommal), ott azok egyenesen el voltak vágva, a végükön keresztirányban 1-1 szög található. Az egyik nyilvánvalóan a borda-hajófenék közötti szög, a másik a fenékborda-oldalborda közötti rögzítő szög. Ez a technológia meglehetősen modernnek hat, mivel a Madocsa 1. hajónál, sőt, a 18. sz. közepi Dömös, vízműtelepi roncsnál is L alakú bordák vannak. A Budapest, Nagyszombat utcai 19. sz. eleji bordadepó (feltehetően egy műhely raktáranyaga) kizárólag L bordákból áll.

Az iszkábaszegek kicsik, és formailag két csoportba sorolhatóak. Az egyik enyhén ovális, aszimmetrikus lappal van ellátva, a másik lapja paralelogramma alakú, a szögek a csúcsonknál indulnak. Fontos összehasonlító anyag.

Az egyik borda töredékén a Magyar Dendrokronológiai Laboratóriumban dr. Grynaeus András szíveségéből ingyen és rögtön elvégezte a szükséges vizsgálatot, és megállapította, hogy az utolsó mérhető évgyűrű 1603-ból származik, tehát a hajó legkorábban 1615-ben épülhetett. A roncs eszerint a Kárpát-medencei hajóépítészet szempontjából kulcslelőhely, mely a Földvári-sziget alsó végénél található. Ezeket a helyeket előszeretettel választották kikötőnek, átkelőhelynek (a 18–19. században itt volt a rév).

A lelőhely európai viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű, mivel egy ekkora hajót a távolsági kereskedelemben használtak, építési technikája a korszak, és az adott műhely csúcstechnikáját jelenti. A kimarkolt fadarabok megfelelő dokumentálás után akár újra összerakhatóak!

Munkatársak: Somogyvári Ágnes, V. Székely György (Kecskeméti Múzeum), Harkai István (KÖH).

TÓTH JÁNOS ATTILA